

	професійної гідності та честі. Гаслом їх професійної діяльності є вислів: „через гуманізм педагога – до гуманізму освіти”, тому їх спілкування виступає засобом виховання школярів.
--	---

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дахин А.Н. Компетенция и компетентность: сколько их у российского школьника? [Online]. Доступ HTTP: <http://www.auditorium.ru/documents/other/discuss/intro2.html>.
2. Дусь Н.А. Культура педагогічного спілкування в контексті компетентнісної парадигми професійної підготовки фахівців // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. – №15. – С.135-140.
3. Креденець Н.Д. Компетентнісна парадигма професійної підготовки фахівців // Суч. інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Збірник наукових праць. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – Випуск 6. – С.195.
4. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Видавнича група „Основа”, 2005. – 96 с.
5. Смирнова В. Проблеми інтеграції знань: історико-педагогічний аналіз// Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2003. – Вип. III-IV. – С.43.
6. Усатий В.Д. Розвиток мовленнєвої культури майбутніх учителів початкових класів. – Автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2001. – 19 с.
7. Яценко Т.С. Активна соціально-психологічна підготовка вчителя до спілкування з учнями: Кн. для вч. – К.: Освіта, 1993. – 208 с.

Аннотація

Н.А.Дусь

Модель формування культури педагогічного об'єднання у майбутніх учителів початкових класів

В статті розглядається культура педагогічного об'єднання учителя як складова його професійної компетентності в цілому, і в частині – як проявлення його компетентності в процесі педагогічного об'єднання. Компетентність педагогічного об'єднання визначена як синтез компетенцій перцепції, інтеракції та комунікації; виділені критерії рівня формування культури педагогічного об'єднання.

Ключові слова: культура педагогічного об'єднання, педагогічна підготовка, міжособистісне взаємодія, комунікативна компетентність.

Summary

N.A.Dus'

The Model of Formation of the Culture of Pedagogical Communication of the Future Primary School Teachers

The culture of pedagogical communication of a teacher as a component of his professional competence in general, and in particular – as a display of his competence in the process of pedagogical communication is considered in the article. The competence of pedagogical communication is determined as synthesis of perception competences, interaction and communication; main criteria of the levels of formation of the culture of pedagogical communication are singled out.

Key-words: culture of pedagogical communication, pedagogical preparation, interpersonal communication, communicative competence.

Дата надходження статті

„18 вересня” 2007 р.

УДК 37.014.542 „20” (045)

Т.В.ЄМЕЛЬЯНОВА,

кандидат філософських наук

(м.Хмельницький)

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Статтю присвячено загальнотеоретичному аналізу соціокультурної площини сучасності, що визначає напрями подальшого реформування суспільної свідомості і, зокрема, освіти. З'ясовуються основні магістральні вектори, що визначають розвиток освіти в ХХІ столітті.

Ключові слова: фундаменталізація, гуманізація, екологізація, демократизація, інтегративність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Загально визнаною аксіомою на сьогоднішній день є положення про те, що розвиток освіти багато в чому визначає майбутній вигляд суспільства, культури і особистості. Проблема підтримки освіти є глибоко соціальною. Вона належить до

пріоритетних завдань суспільного розвитку. Неувага до неї завжди обертається такими втратами, для заміщення яких інколи буває недостатньо цілого століття.

Власне, в період суспільних трансформацій жодна галузь не може залишатися без відповідної уваги й суспільної підтримки. Однак освіта все ж є пріоритетом серед пріоритетів. Освіта формує людину, озброєє її знаннями, виховує громадянські якості, вміння думати й працювати, жити суспільним чином і одночасно бути індивідуально неповторною особистістю.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблеми реформування освіти є наріжними для сучасного українського суспільства. Відповідно ця проблема привертає увагу дослідників з різних галузей гуманітарного знання, зокрема цим проблемам присвячені праці О.Я.Савченко, В.А.Семиченко, Н.Г.Ничкало, І.А.Зязюна, Р.Ф.Абдеева та інших науковців.

Формулювання цілей статті... Завданнями статті є дослідження парадигми розвитку освіти XXI століття та визначення пріоритетних напрямів її розвитку.

Виклад основного матеріалу... Від часу проголошення незалежності в Україні здійснені лише перші кроки реформи в галузі освіти. Серед здобутків першого етапу цього процесу слід назвати, насамперед, всебічне осмислення загальної стратегії розвитку освіти; створення базового навчального плану для середньої загальноосвітньої школи; формування нормативно-правового поля освіти; впровадження відповідаючого реаліям сучасного життя механізму контролю якості освітньої діяльності; здійснення переходу до ступеневої освіти та підготовки фахівців за новими, інтегративними спеціальностями у вищих навчальних закладах.

Загальним підсумком першого етапу реформи є більш-менш задовільна адаптація системи освіти до нових умов життєдіяльності людини і суспільства, потреб українського державотворення, становлення демократичних та ринкових відносин, входження України у світ в якості незалежної держави. Про повну ж відповідність освіти сучасним і перспективним життєвим реаліям говорити ще зарано.

Наступний етап реформи галузі має бути більш інтелектуально насиченим, інтенсивним, відкритим, розгалуженим. До відпрацювання його стратегічних ліній мають бути залучені всі, хто причетний до наукової, освітньої й культурно-виховної діяльності. Тенденції розвитку цивілізації, національної культури, світовий та вітчизняний життєвий та педагогічний досвід, науковий пошук і прогноз – ось ті фундаментальні підвалини, спираючись на які ми маємо моделювати стратегію. Контури освіти XXI століття обумовлені практикою. Й вийти на них ми можемо лише через аналіз тих практичних потреб, які рухають вперед науку і освіту.

Які ж головні потреби визначають парадигму розвитку освіти XXI століття? Відповідь на це запитання обумовлена безпосередньо якісними характеристиками того суспільства, що складається.

Як прогнозують вчені – футурологи, XXI століття буде століттям інформаційних технологій, глобальної комп'ютеризації виробництва, розповсюдження системного програмування, широкого використання мікроелектроніки, лазерної техніки. В новому столітті будуть відкриті і освоєні на рівні впровадження у виробництво нові джерела енергії.

Все це змінить ритм і стиль суспільного й індивідуального життя людини. Вони стануть більш інтенсивними, індивідуально-відповідальними, творчими. Інакше кажучи, сучасне життя потребує інтелектуально розвиненої особистості, базовим компонентом духовного світу якої є саме фундаментальні знання й здатність до самоосвіти в контексті постійно зростаючої інформації.

Останнє обумовлює першу й головну вимогу до освіти XXI століття – вона має бути фундаментальною, базуватись на найновіших наукових досягненнях, інтегрованої інформації й новітніх педагогічних технологіях.

Розпочинаючи з епохи промислового перевороту, практично через всю історію прослідковується тенденція лідерства країн, в яких переважно базуються новітні технології. Особливо помітною ця тенденція стала наприкінці XXI століття. Змінюючи ритм і темп, а головне – спрямованість, вона, як ніщо інше задає тональність майбутньому розвитку людства. Альтернативи цій тенденції поки що не прослідковується. Відповідно, задля того, щоб увійти в сучасний світовий простір належним чином, Україна має вибудувувати свій постіндустріальний світ за рахунок власних інтелектуальних зусиль. Освіта має забезпечити й збагатити її сили новими потенціями – фундаментально підготовленим суб'єктом, орієнтованим в найновіших завоюваннях науки, техніки, технології, здатним до їх творчого впровадження в суспільну практику.

Фундаменталізація освіти, таким чином, є основною вимогою, стратегічним напрямом, головною змістовною лінією її розвитку в XXI столітті. Реалізація цієї вимоги в Україні сьогодні знаходиться на початковій стадії.

Сучасне суспільство змінює спосіб життя людини і одночасно ставить до неї нові вимоги з точки зору внутрішнього розвитку. Фактично, воно кличе до життя новий тип особистості –

толерантної, відкритої до демократичного спілкування і розвитку як в національному, так і в міжнародному вимірі, особистості, яка цінує й розвиває своє і разом з тим щедро ділиться ним з іншими, яка не приймає насильство, потворних ідеологій, яка понад усе ставить, цінує й прагне реалізувати у всіх сферах своєї життєдіяльності людські фундаментальні цінності як незаперечну істину, виплекану історією.

Зрозуміло, нова людина не приходить в життя зі зміною століть автоматично. До нового соціального статусу і ролі в державі і світі її треба готувати, відшліфовуючи прогресивні якості й одночасно знімаючи ті суперечливі риси, які сформовані в ній негативними наслідками історії.

Першочергова роль в цьому належить освіті, загальноосвітня, культурна і морально-виховна функція якої мають розгортатись в парадигмі пріоритету гуманістичних надбань людства й з метою гуманізації людських відносин та реалізації людських цінностей. Гуманізація освіти таким чином постає такою ж, як і фундаменталізація, стратегічною лінією й, одночасно, філософсько-методологічним принципом її розвитку в XXI столітті.

Усім своїм спрямуванням українська освіта має бути орієнтована на людину у всій повноті її природного і суспільно-індивідуального буття. Інтереси людини, її щастя, добробут, здоров'я, благополуччя – понад усе незалежно від того, яка проблема (економічна, природнича, соціально-політична чи соціокультурна) розглядається в тому чи іншому навчальному предметі.

Викладаючи конкретну навчальну дисципліну, вчитель чи викладач не рідко “замикається” на її предметності, забуваючи при цьому про людину, її потреби та інтереси, яким той же предмет має бути підпорядкованим. „Міра людини” в такому випадку залишається не реалізованою. Разом з нею – виявляються не сформованими моральні якості людини як особистості.

Гуманізація освіти, таким чином, є не лише потребою, але й необхідною передумовою цивілізаційних процесів в XX столітті.

Крім того, як довели вчені, найбільшу загрозу майбутньому становить сьогодні екологічна проблема. Особливо гостро вона проглядається в післячорнобильській Україні. „Історично склалося так, – підкреслював Президент НАН України Б.Е.Патон, – що на території України інтенсивно розвивалися виробничі структури на основі технічних та технологічних схем, що практично вичерпали свої еколого-економічні та соціальні можливості. Це обумовило інтенсивне забруднення навколишнього середовища. Процесами цього забруднення ми не управляємо і не прогнозуємо його можливі негативні екологічні, економічні та соціальні наслідки” [1, 181].

Історична обумовленість важкої екологічної ситуації в Україні поглиблюється під тиском ряду суб'єктивних обставин, не останнє місце серед яких займає все ще домінуюча в свідомості виробників установка на невичерпність природи, її здатність до самовідтворення, на свідому чи підсвідому зневагу до людських цінностей на користь пріоритетів техніко-технологічного профілю. Останнє вимагає екологічного підходу до дійсності, а сформувані його в масовому масштабі, знову ж таки, можуть лише освіта та екологічне виховання. Екологізацію освіти слід вважати наступною провідною тенденцією її розвитку в XXI столітті.

Зовнішній світ змінюється на наших очах. Відходять в минуле останні імперії, відмирають тоталітарні режими й репресивні методи організації влади. На передній план все більш вагомо виходить взаємозв'язок та взаємообумовленість світового порядку, ідея вирішення міжнародних суперечностей мирними засобами. Як спосіб організації влади, всього суспільного життя, внутрішнього стану й світогляду особистості в країнах цивілізованої орієнтації утверджується демократія. Демократизація утверджується як провідна характеристика сучасного суспільства. Ця характеристика ставить нові вимоги до людини як особистості. Провідною з них є вимога навчитися жити в умовах демократії. Ця вимога реалізується всім розвитком людської культури, цілеспрямованості та організованості їй надає система освіти. В XXI столітті освіта має стати своєрідною школою демократії. А це в свою чергу виявляє ще одну провідну тенденцію розвитку освіти XXI – тенденцію її демократизації.

Означена тенденція реалізується в двох головних вимірах: як система навчання демократії і як перебудова навчально-виховного процесу на демократичних засадах.

Вивчення змісту демократії безпосередньо пов'язане з демократичною організацією всього навчально-виховного процесу. Тут вимальовується цілий комплекс проблем. Демократія тісно пов'язана з поняттям народ. Демократизація в освіті тому означає, насамперед, створення рівних можливостей для отримання освіти кожною людиною. На жаль, нерівностей в цьому відношенні в Україні все ще надто багато. Різні можливості в отриманні вищої освіти мають, зокрема, представники міської і сільської молоді. Обмеження виникають і у зв'язку із інвалідністю, народженням дитини, майновим станом батьків тощо. Демократизація освіти має зняти всі ці розбіжності, забезпечити кожній дитині не лише деклароване, але й реальне право на освіту, як це передбачено Конституцією. Варто у цьому зв'язку більш пильно придивитись до дистанційної

освіти, внести відповідні доповнення до базового Закону “Про освіту” й налагодити процес навчання так, як це здійснюється в цивілізованих країнах світу.

Друга лінія організаційної перебудови, обумовленої процесом демократизації освіти, пролягає по руслу вибору. Навчально-виховний процес можна вважати демократичним лише тоді, коли кожен з його учасників має можливість вибору – програми, підручника, методики, лекційного курсу, педагога. Без права вибору про демократію говорити не варто. Забезпечити можливість здійснення відповідного вибору в системі освіти, між тим, можна лише серйозно перебудувавши цю систему.

Демократизація, нарешті, вимагає відносної автономії як особистості, включеної в навчально-виховний процес, так і закладу освіти, де цей процес здійснюється. Нагальним є, зокрема, питання забезпечення автономії університетів, особливо національних. Дріб'язкова опіка над ними лише заважає справі. Ректорат, вчена рада університету здатна вирішити будь-яку проблему життєздатності й життєзабезпечення свого навчального закладу. Асоціації ж керівного складу вищих навчальних закладів можуть узагальнити й підняти її до рівня громадянського бачення й високої державної політики.

Висновки та перспективи подальших розвідок... Таким чином, серед вимог, що мають реалізуватися в українській освіті у XXI столітті з необхідністю виділяються чотири основних: фундаменталізація, гуманізація, екологізація та демократизація. Втілені в практичну площину ці вектори дозволять зробити освіту вільною, інтегративною, не утилітарною, діалогічною, проблемно-діяльнісною, такою, що розвиває творче мислення. Підняти освіту – завдання надважливе, оскільки вона – престиж держави, показник розвитку культури нації, це – фундаментальний резерв наближення майбутнього, гідного людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Арон Р. Демократия и тоталитаризм. – М., 1995.
2. Библер В.С. Диалог культур и школа XXI века // Школа диалога культур. Идеи. Опыт. Проблемы. – Кемерово, 1993.
3. Головаха Є.І., Паніна Н.В. Тенденції розвитку українського суспільства. – Соціологічні показники (Таблиці, ілюстрації, коментар). – К., 2001.
4. Соціальна філософія. Короткий енциклопедичний словник. – К., 1997.
5. Хабермас Ю. Демократия, разум, нравственность: Московские лекции и интервью. – М., 1999.

Аннотація

Т.В.Емельянова

Основные векторы развития образования XXI столетия

Статья посвящена общетеоретическому анализу социокультурного поля современности, в контексте которого и определяются направления дальнейшего реформирования общественного сознания и, в частности, образования. На основании такого анализа определяются основные магистральные векторы, которые и обозначают направление развития образования в XXI веке.

Ключевые слова: фундаментализация, гуманизация, экологизация, демократизация, интегративность.

Summary

T.V.Yemelyanova

The Main Vectors of the Education Development of the XXI Century

The article is devoted to the general-theoretical analyses of the socio-cultural sphere of contemporaneity, within the context of which the directions of the further formation of the social consciousness, and mainly formation of education are determined. On the bases of such analyses the main vectors which mark the direction of the educational development in the XXI century are determined.

Key-words: fundamentalization, humanization, ecologization, democratization, integrativity.

Дата надходження статті

„3” жовтня 2007 р.